

ХРОНОЛОГІЧНІ ФРАГМЕНТИ З ІСТОРІЇ КАРТОПЛЯРСТВА

Л.А. П'яста, студентка 2 курсу, спеціальність «агрономія»
 Науковий керівник – к.с-г.н., доцент В.Л. Пую
Кафедра рослинництва і кормовиробництва

Батьківщина картоплі – побережжя середнього Чилі, прилеглі острови і гори Кордельєри (Південна Америка). Відома з 1450 р. до н.е. Інки використовували як лікувальний засіб від ран і ревматизму.

Розповсюдження картоплі розпочалося в XVI ст. н.е. і пов'язано з іменами:

– Педро Сієса де Ліоні (учасник іспанської військової експедиції до Південної Америки, 1538 р.) – письмово засвідчив наявність картоплі;

– Пилип де Севрі (бельгієць, 1589 р.) – зобразив картоплю малюнком на папері;

– Каспар Баугин (швейцарський ботанік; Базель, 1596 р.) – зробив опис рослини латинською і надав ботанічну назву «Паслін бульбоносний їстівний» – *Solanum tuberosum esculentum*;

– у XVIII столітті К. Лінней назавжди закріпив за картоплею його наукову назву *Solanum tuberosum*;

– перші дослідні посадки бульб проведені в 1586 році в Англії;

– 1651 р. – інтенсивна пропаганда картоплі йде по всій Європі. Пруський король Фрідріх Вільгельм I вперше оголосив вирощування картоплі національним обов'язком німців і навіть погрожував відрізати носи і вуха кожному, хто відмовиться це робити.

Антуан Огюст Пармантьє – аптекар французького королівського двору, автор чотиритомної монографії про картоплю, де сказано: «Серед великої кількості рослин, які вкривають поверхню суші і водяну поверхню земної кулі, мабуть нема жодної, яка б з більшим правом заслуговувала б увагу добрих громадян, ніж картопля». Цій людині поставлено три пам'ятники. Один – поблизу Парижа, де вперше було посаджено картоплю, другий у м. Мондідьє – батьківщині вченого. На одній із сторін пам'ятника викарбовано: «Добродійнику людства», на іншій – фраза короля Франції: «Повірте мені, настане час, коли Франція подякує Вам за те, що Ви дали хліб голодуючому людству». На третьому пам'ятнику, що має вигляд скелі в німецькому м. Гарце значиться: «Тут у 1748 р. було проведено перший дослід по розведенню картоплі».

В числі інших первинних аматорів картоплі слід відзначити французького агронома де Монсо – автора підручника «Основи землеробства» (1762 р.), селекціонера – Роже Вільморена, урядовця – Анн Робер Жак Тюрго.

1764 р. – картопля з'являється на городах Москви, Петербургу, Києва і західних околиць Росії. У селах її називають чортовим яблуком і вирощувати відмовляються.

Шлях картоплі до Росії починається у 1698 році Петром I, який прислав графові Шереметьєву з Роттердама мішок бульб для «розплоду». Перші

відомості про особливості заморської культури викладено в каталозі рослин Петербурзького ботанічного саду за 1736 рік. Початок широкого розповсюдження картоплі на теренах Росії, а отже і України поклав указ Сенату в 1765 р., за яким завезено з-за кордону великої партії насінної картоплі і розіслано по країні. Історична довідка про введення в Росії культури картоплі свідчить, що за столом принца Бірона в царювання імператриці Ганни Іванівни (1730-1740 рр.) картопля часто була смачною, але зовсім не рідкісною і ласою стравою.

1840 р. – неврожаї зерна викликають інтерес російських селян до картоплі. До 1843 року на людину доводиться 20 кг в рік.

В 1841 р. (24 лютого) видано розпорядження російського уряду «О мерах к распространению разведения картофеля», який тиражем у 30 тис. екз. був розісланий по всій Росії. Документ містив агротехніку вирощування картоплі та наказ губернаторам про щорічний звіт про посадкові площі.

В Україні картоплю спочатку вирощували на Лівобережжі і, насамперед, у Харківській та Полтавській губерніях. З 1742 р. почали вирощувати її по всьому Правобережжю, тобто в Подільській, Волинській та Київській губерніях.

1853 р. – американський кухар Джордж Крам винаходить картоплю фрі. Розсердившись на коментар гостей, мовляв, картопля у вас дуже великими шматками, він нарізав бульби на тонкі скибочки і обсмажив їх в маслі.

1927 р. – організовуються декілька експедицій до Латинської Америки з метою пошуку нових, придатних для вирощування в СРСР сортів.

1940 р. – картопля стає основною, а місцями і єдиним блюдом голодних військових років.

1995 р. – картопля – перший овоч, вирощений в космосі на шатлі «Коламбія».

2005 р. – у картопляних бульбах виявлені речовини, сприяючі пониженню артеріального тиску.

Найдорожча картопля в світі – сорт картоплі La Bonotte з Франції. Продається приблизно по 500 євро за кілограм.

Картоплю нині вирощують в 130 країнах світу. Найбільше її споживають у Німеччині – в рік 168 кг на душу населення, у Бельгії – 132, Польщі – 123, Ірландії і Румунії – по 95 кг.

У Бельгії існує музей картоплі, що нараховує тисячі експонатів – від поштових марок з його зображенням до знаменитих картин на ту ж тему («Пожирачі картоплі» Ван Гога). На деяких тропічних островах картоплю використовують як еквівалент грошей. Їй присвячені вірші і балади, а також музикальні твори, у т.ч. Іоганна Себастьяна Баха. В сучасній Ісландії найбільш популярною горілка – з картоплі.

На 2007 р. світова площа картоплі – 20 млн. га, лідер – Китай (23 %), Україна – на 4-му місці.